VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa

Tulevaisuusvaliokunta 15.09.2021

Tulevaisuusselonteon pääsihteeri
Jaana Tapanainen-Thiess

Tulevaisuusselonteko

Uusi selontekomenettely tulevaisuusvaliokunnan ponsien mukaisesti

1) annetaan eduskunnalle **kahdessa osassa** dialogisuuden ja osallistamisen edistämiseksi,
2) valmistelu kiinnitetään **ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin** ja se toimii **tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana**
3) **skenaarioita varautumisen tueksi**, sisältäen globaalin toimintaympäristön epävarmuus

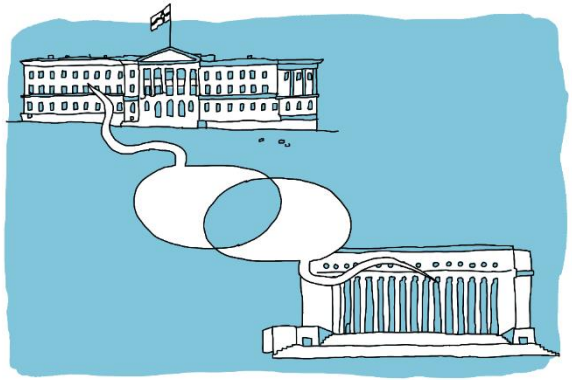

Selontekomenettely mahdollistaa sen, että eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön että myös hallituksen valitsemaan kärkiteemaan.

Selonteon ensimmäinen osa on toimintaympäristön kokonaiskuvatyö

Toimintaympäristön kompleksisuus edellyttää valtioneuvostolta aiempaa **kokonaisvaltaisempaa tulokulmaa ennakointityöhön.**
Olemme siirtyneet:

- yhdestä teemasta **kokonaiskuvatyöhön**
- jatkuvuusajattelusta **epävarmuuden ja moniulotteisuuden ja kompleksisuuden käsittelyyn**
- ennakoinnin ulkoistamisesta **ennakointitiedon tuottamiseen**
  - tämä on kasvattanut valtionhallinnon ennakointikyvykkyyttä, mutta myös **edellyttänyt aikaisempaa suurempaa resurssipanosta**
- **yhteiskehittämisen, yhteistyön ja osallistamisen toimintamalliin**
  - kaikki ministeriöt, asiantuntijat, tutkijat, kansallinen ennakointiverkosto sekä kansalaiset ovat osallistuneet selontekotyöhön
- Uudella tulevaisuusselontekomenettelyllä olemme **edistäneet systeemistä ennakoivan hallinnon toteutumista** (anticipatory governance): poikkihallinnollisuutta, ilmiölähtöisyyttä, vuorovaikutteisuutta, kompleksisuuden käsittelyä, dialogisuutta, deliberaatiota*, osallistamista, yhteiskehittämistä, yhteistyötä

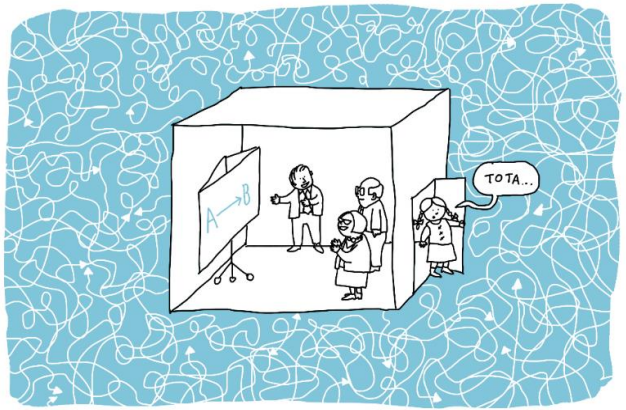

VN ennakointikyvykkyyden kasvattaminen

- Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa tehty virkatyönä. Ennakointitiedon tuottaminen virkamiestyönä on kasvattanut valtionhallinnon ennakointikyvykkyyttä
  - Ministeriöiden edustajien osallistaminen ennakointityöryhmän jäsenten kautta
  - Ministeriökohtaisia sekä poikkihallinnollisia työpajoja
  - Poikkihallinnollisia teema/ilmiötiimejä
  - Valtioneuvoston ennakoinnin menetelmällinen osaaminen on kasvanut
  - Työn tueksi ministeriöiden sisäisten ennakointiryhmien perustaminen/hyödyntäminen (mm. VM, YM, MMM, SM, PLM, UM, OKM, VNK) sekä hallinnonalan ennakointiverkoston hyödyntäminen (STM, LVM)
  - Ministeriöt ovat alkaneet kehittää omaa ennakointikyvykkyyttään koulutuksilla ja hankkeilla
  - Selontekotyö ministeriöiden strategiatyön tukena, mm. STM
  - Ulkopuolisen osaamisen hyödyntäminen ennakointityössä, mm. asiantuntijoiden, tutkijoiden osallistaminen kyselyiden, työpajojen muodossa
  - Kansallisen ennakointiverkoston osallistaminen (työpajoja mm. Finnsight 2020-ennakointifoorumissa, Foresight-tilaisuuksissa)
- Selontekotyöskentelyssä tuotetut aineistot hyödynnetään tulevaisuuskatsaustyössä

Päätöksenteon ja valmistelun tukeminen

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen **strategista päätöksentekoa tuetaan entistä vahvemmin ennakointi- ja tutkimustiedolla**.

- Rakennamme edellytyksiä skenaariotyön hyödyntämiseen vahvemmin ja laajemmin valtioneuvoston **strategisessa valmistelussa**.
- Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa:
  - annetaan eduskunnalle syyskaudella 2021
  - syöttää valtioneuvoston yhteiseen tulevaisuuskatsaustyöhön
  - syöttää VN TEAS teemojen tunnistamiseen
  - **toimii viitekehyksenä jatkuvalle toimintaympäristön seurannalle**
  - syventää poikkihallinnollista yhteistyötä
  - **luo uutta toimintatapaa valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyöhön**
  - edistää systeemistä ennakoivaa hallintoa

Tulevaisuusselonteon askelmerkit

- *Kalenteriviikot 34-35 Ministeriöiden johtoryhmäkäsittelyt*
- *27.08. Ennakointiluotsin kokous*
- *30.08 Tulevaisuusselonteon ohjausryhmän kokous*
- *13.09 Kansliapäällikkökokous*
- 20.09 Valtiosihteerikokous
- 13.10 Hallituksen iltakoulu

EU-ennakointi: Tarkoituksena on tuoda yhteen jäsenvaltioiden julkisia ennakointivalmiuksia ja luoda synergioita kansallisen ja EU-tason ennakointityössä.

- Komission ennakointityö tukee jäsenvaltioiden pyrkimyksiä integroida strateginen ennakointi päätöksenteon prosesseihin.
- Myös valtioneuvoston ennakointityön kehittäminen jatkuu, erityisesti jatkuvan ennakoinnin osalta pohjautuen jatkuvaan toimintaympäristön seurantaan.
- Ministeriön yhteinen ja jatkuva ennakointi kiinnittyy tulevaisuudessa vahvemmin EU:n strategiseen ennakointiin.
- Komission varapuheenjohtaja Šefčovič: Suomen kokemuksia on tärkeää jakaa laajasti. Euroopan komission kanssa on suunnitteilla yhteinen ennakointitilaisuus.
- On panostettava merkittävästi siihen, että kansalliset ennakointiyhteisöt saadaan rakentumaan aidosti eurooppalaiseksi ja moniääniseksi ennakointiekosysteemiksi.

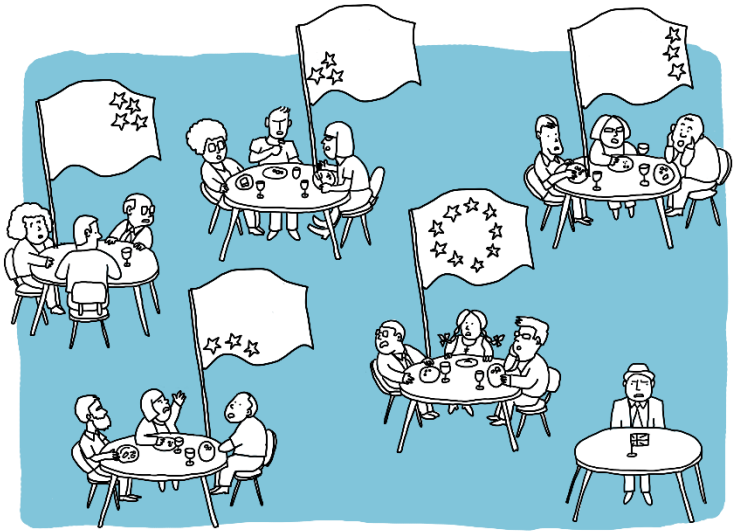

EU-ennakointi: Suomi suunnannäyttäjänä kansalaiskeskustelussa

- Ennakoinnin suurimpana hyötynä ei aina ole ennakointitieto, vaan ennakoinnin taustalla oleva moniääninen yhteiskunnallinen keskustelu, joka rakentaa politiikkajohdonmukaisuutta ja luottamusta sekä lisää sitoutumista yhteiseen tekemiseen.
- Suomella voi olla tärkeä rooli suunnannäyttäjänä laajemman kansalaiskeskustelun sisällyttämisessä osaksi ennakointia, esimerkkinä valtioneuvoston kanslian järjestämät tulevaisuusdialogit osana tulevaisuusselonteon valmistelua.
- Osallistava ennakointi tuo myös demokraattisella ja rakentavalla tavalla esille yhteiskunnassa olevat jännitteet ja vastakkainasettelut.
- EU-tulevaisuuskonferenssi: toimintamallia hyödynnetään tulevaisuuskonferenssin kansalaisosallistamisessa.

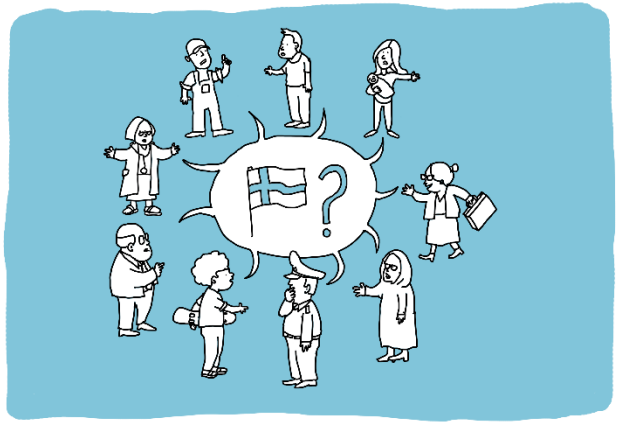

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lisätietoja

jaana.tapanainen-thiess@vnk.fi
050-4066871